

УДК 27-726.3(477.83)-051

Василь СОКІЛ

ЦЕРКВА НАПЕРЕДОДНІ ЗАКРИТТЯ: о. Іван Дьорка у Волосянці

Йдеться про один з найважчих періодів у життєдіяльності о. І. Дьорки, який майже дев'ять років був настоятелем церкви у Волосянці, що на Сколівщині. Він намагався добросовісно виконувати свої парохіальні обов'язки не тільки в цьому селі, а й у Хащовані (де він мешкав), Ялинкуватому. Проте зазнавав утисків з боку влади, був заарештований з присудженням йому виправних робіт в каменоломні.

Ключові слова: парохія, священник, «автобіографія», «послужний список».

Після смерті о. мітрата Олекси Базюка (1952) парафію у Волосянці на Сколівщині обійняв о. Іван Дьорка. Період після офіційної заборони греко-католицької церкви 1946 року виявився надзвичайно складним. Непростим був і життєвий шлях її пароха. Тут уперше представляємо його біографічні відомості, взяті з документальних джерел, які вдалося авторові виявити в домашньому архіві дочки священника Любові Дьорки (Гайової), яка проживає у м. Перемишляни на Львівщині. Йдеться, передусім, про автобіографію, посвідку про духовну освіту, «послужний список» (призначення і переміщення), приватне листування з дружиною, різні світлини, за що складаю її щирю подяку. Крім того, долучаємо ще інформацію з інвентарної книги церкви с. Волосянки, інші документи, свідчення тих людей, що знали пароха.

Отже, згідно з автобіографічними даними, І. Дьорка народився 15 березня 1915 року в с. Розбрук району Гмінд в Австрії. Його батьки походили із с. Жупани на Сколівщині, однак під час військової окупації краю в часи Першої світової війни опинилися в Австрії, де й народився у них син. Невдовзі вони повернулися додому. На жаль, мати Івана померла у молодому віці (1922 року), а батько, одружившись удруге з Ганною, прожив до 1941 року. До слова, треба уточнити ім'я і прізвище рідної матері І. Дьорки, оскільки в деяких джерелах трапилися неточності. Про неї довідуємося з двох документів — заяви, яку він писав 12 вересня 1949 року на право отримання паспорта [2, арк. 1], та в акті хрещення його дочки Любові-Ярослави, виданого 16 лютого 1953 року в Стрию о. Іваном Бачинським [1, арк. 1]. У цих документах вона називається Теодозією, що походила з роду Будай.

Так-от, хлопець закінчив чотирирічну школу в Жупанах та перебував у селі біля батька до 1932 року. Відтак самостійно заробляв собі на життя, виконуючи різні роботи. 1938 рік став для нього визначальним у духовному плані, адже він вступив на службу до Унівського монастиря неподалік Львова монахом-братчиком. Там пробув І. Дьорка цілих десять років, тільки 1948 року залишив монастир та вирішив поглибити свій освітній рівень [3, арк. 1]. Закінчивши «8» класів у Перемишлянах 1949 року, він одразу здобуває духовну освіту. З «Посвідки», виданої 18 вересня 1950 року за підписом єпархіального єпископа Михаїла в Дрогобичі, І. Дьорка склав одинадцять іспитів, і комісія визнала рівень його обізна-

© В. СОКІЛ, 2017

ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 3 (135), 2017

І.Дьорка у священничому вбранні. Світлина 1950-х рр.

І.Дьорка. Світлина 1960-х рр.

ності Святого Богослов'я загальною оцінкою «добрий» [7, арк. 1]. Особисте життя він пов'язав з Марією Балух, родом з Оріхівців, що на Перемишлянщині. Факт одруження зареєстровано у свідоцтві 9 грудня 1950 року, виданого у Перемишлянах [11, арк. 1]. Невдовзі І. Дьорка був висвячений на священника; обряд здійснив єпископ кир Михайл 12 лютого 1951 року. З того часу почалась його повноцінна священнича діяльність.

13 лютого 1951 року І. Дьорку призначено настоятелем у с. Велика Сушиця, тепер Старосамбірського району Львівської області, де він пробув до жовтня 1952 року. А вже 16 жовтня того ж року його переведено настоятелем церкви у с. Волосянка тодішнього Славського (зараз Сколівського) району Львівської області, служачи водночас і в сусідньому селі Хащовані.

Так об'єктивно склалися побутові умови, що парохів у Волосянці не знайшлося місця для проживання, оскільки «резиденцію», в якій раніше жив о. Михайло Ревакович і о. мітрат О. Базюк, забрали для дислокації гарнізону радянських військових, «оперативників». Їхнім основним завданням була боротьба з учасниками національно-визвольної боротьби, виявлення місцевих жителів, яких підозрювали у зв'язках з «бандерівцями», здійснення допитів чи запроторення непокірних до підвалів («пивниць») у тій же «резиденції». Після закінчення військово-оперативних дій будинок було передано на баланс школи. А в Хащовані на той час «резиденція» виявилась незаселеною, тому отець замешкав там із сім'єю.

Про священничу працю І. Дьорки у Волосянці залишилось мало документальних джерел, радше їх майже нема. На сьогодні не вдалося виявити його записів у метричних книгах — про народження, шлюби чи смерті людей, хоча, безперечно, він тим займався, як і деякими господарськими справами. Так, І. Дьорка дбав про належний стан храму у Волосянці, підтримував виконання ремонтних робіт, необхідних на той час. У церковному архіві мені пощастило відшукати один документ, який власноруч підготував парох 14 червня 1959 року. В ньому йшлося: «Рада церковна по договорі, який був заключений між інтересуючими сторонами, дня 8 квітня 1959 р. виплатила усі гроші за ремонтні роботи в церкві у парохії села Волосянка деканату Славського бувшої Єпархії Дрогобичської, тепер Архієпархії Львівської після кошторису і до рук дала майстрові Грициві Андрію Петровичу з села Волосянка району Славського бувшої обл[асті] Львівської 4300 карб[ованців] — чотири тисячі триста карбованців — з тою умовою по договорі, що майстер з заробленої і виплаченої суми сам має заплатити податок державі в райфінвідділ, що і ствердив власним підписом.

Настоятель церкви о. І. Дьорка.
 Одержав гроші майстер: Гриців Андрій Петрович.
 Голова і члени Ц[ерковної] Ради: Фурів Михайло,
 Коник Іван» [9, арк. 1].

Звичайно, це були невеликі кошти, витрачені на поточний ремонт храму.

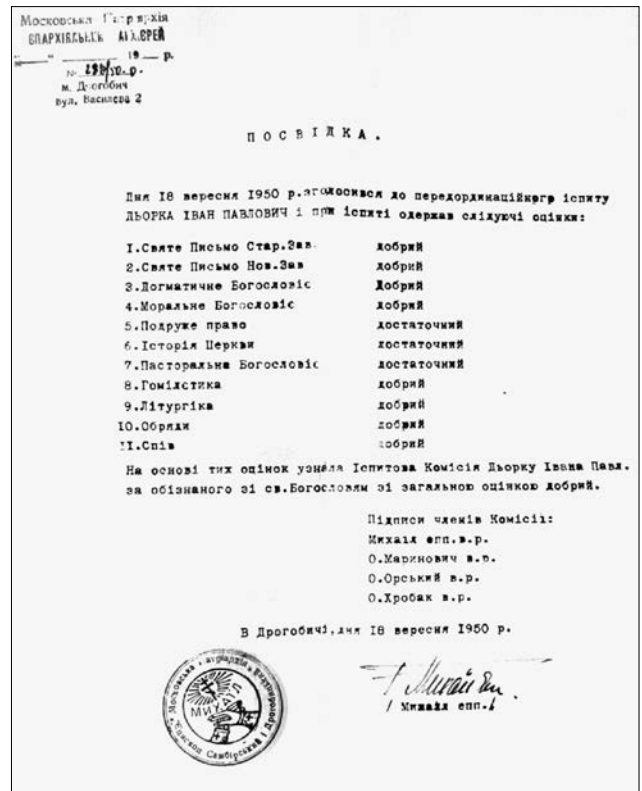
Частину відомостей про особливості роботи о. І. Дьорки я записав від місцевих респондентів, які знали священика, були присутні на різних церковних обрядах, Богослужіннях тощо. Про свій шлюб розповіла Єфросинія Муштук, 1929 року народження: «Мене у п'ятдесят дев'ятім році вінчав о. Дьорка у Хащовани. То вже було пізно — Митря (Дмитра). А чого в Хащовани? Бо моя мама дуже хотіли, вбы Служба Божа была на вінчаню. А в наші церкві на тоту неділю ни было відправы. І мы ходили в Хащованю. І оповіди там выголошовали. Вісіля было в неділю, бо перед тым была задушна субота, то не може провадитися вісіля» [6, арк. 20].

Про похорон батька розповіла Євдокія Луцик (з роду Яреминець), 1951 року народження: «Як умер тато у п'ятдесят дев'ятому році (то было чотирнадцятого червня, сімнадцятого ховали), я мала вісім років, сестра Славка — п'ять, а мама каліка. Пам'ятаю, як Дьорка ховав. То вже перед хатов была відправа, але чогось скорийко кінчилася. Священик ішов аж до церкви, фура їхала ззаду за ним, із тілом. Він і гріб печатав, але знов скорийко. Потім родичі зазвідали його, чого він так усьо робив борзо. І тогды відповів: «Бо ту у вас якийсь районный». А то був уйко Фидір Губаль із Сколього — вже в костюмі, мештах... Певно, боявся... [6, арк. 7].

Один з найстаріших мешканців села Василь Ріжнів, 1922 року народження, помічав, що за священиком було налагоджено постійне і повсюдне стеження. Він розповів: «Дьорка жив у Хащовани, у Волосянці — ніт. Реваковича перевели із резиденції в другий будинок, до Орициных, а там вселилися воєнні. Потому зробили там школу.

Служив о. Іван Дьорка у Хащовани і в Волосянці. Яка неділю приходила, відправив рано у Хащовани, потім у Волосянці. Його привозили фуру або сам коньом приїжджав на верху.

За священиком дуже стежили, бо то вже была рядянська влада. Відправляв лише Службу, говорив казаня, а щось патріотичного — ніт, тюрма...» [6, арк. 13].

Справді, І. Дьорка був постійно під наглядом «компетентних» органів. А підстава була політична. Два рідних брати І. Дьорки — Михайло (1919 р. н.) і Степан (1920 р. н.) виявились симпатиками ОУН і зазнали російсько-більшовицьких репресій. Вони вирішили утікати за кордон. Окупанти вистежили їх і в березні 1941 року заарештували та запроторили в Стрийську тюрму. Там і закатували братів-патріотів [12, с. 389—390].

Все ж таки влада «причепила» карну справу о. І. Дьорці. Про це дізнаємося з його листа від 6 січня 1961 року до дружини:

*«Христос Роджається!
 Дорога Марійка!*

Повідомляю Тебе, що сьогодні пишу до Тебе лист не з Хащовані, а від Вис[око] пр[ео]священного о[тця] Декана з міста Сколього по Святій вечері. Я прийшов в четвер 5.І.1961 р. увечер до Хащовані. Олена дала мені листа зі сільради, телеграмою позиває мене міліція до Сколього. Я на Св[ятій] вечері прийхав до Сколього і мене оформили в самім Сколім на три місяці на роботу. Так що я мушу на Різдво вже починати робити. Та що мене вже не пустили, мушу відробляти і буду потрохи відробляти. Буду мешкати потрохи в отця, а потрохи в баби тої,

Справа наліво: Василь і Ганна Соколи з Любою, дочкою Івана Дьорки (Гайового), її чоловіком Олександром Гайовим та внучкою. Перемишляни, 2015

що купила собі хату. Хотів би дуже довідатися, яке Твоє здоров'я. Якби св[ята] година, то прошу приїхати до мене до Сколього, а їсти будем мати що. З Ялинковатого привезли нам сина. Теля хотіли забрати на держзакупку, но я теля при свідках дав Олені за гроші і собі забрала до сестри Анни. О[тець] Декан радить, щоби тим людям сказати з Вовкова, що мене засудили на три місяці до роботи і як я відроблю ту роботу, то з початком квітня піду до них на парохію. Отець говорить, що то буде не зле, якщо люди з Вовкова будуть знати, що мене засудили на роботу. У п'ятницю буду мати вихідне. Буду робити з 9 години до 5 години за моск[овським] часом. За роботу будуть мені платити.

Приїдь до мене до Сколього, як будеш годна. Олена також до мене буде приїжджати і буде молоко привозити і провізори будуть. Всіх Вас здоровлю.

м. Сколе, 6.І.1961.

Іванко» [5, арк. 1].

З листа важко зрозуміти причини засудження о. Дьорки. Чи були вони банально побутовими, господарськими, які йому нібито інкримінували? Гадаю, що це лиш зовнішній привід. Мабуть, тут глибший політичний підтекст — загибель його братів-патріотів у національно-визвольній боротьбі. Відтак постійний пресинг на нього, намагання позбавити житла в Хащовані тощо.

Після тримісячних робіт у каменоломні біля Сколього І. Дьорка повернувся у Волосянку, однак не для продовження парафіяльної діяльності, а щоб передати парохіальне майно Церковній Раді під пильним наглядом районної влади. Зберігся підпис доку-

мент на титульній сторінці о. Дьорки: «Інвентар церковний у Волосянці». У ньому перераховуються різні речі, а на останній сторінці його рукою зафіксовано: «На поручення Єпархіального Управління і Благочиння Сколівського Інвентар церковний у Волосянці передає о. Дьорка Іван П. Прийняв дня 17 вересня 1961 р.: Фурів Михайло, Коник Іван, Кулик Федір» [4, арк. 1—5]. Отже, відтоді Волосянська церква була закрита понад 20 років, без права мати свого священика.

Із «Послужного списку» І. Дьорки дізнаємося про подальшу його долю. Згідно з цим документом, із 30 серпня 1961 року до осені 1962 року він був настоятелем у Славську Сколівського району Львівської області. А 3 грудня 1962 року його призначено на парохію в село Боршів Перемишлянського району на Львівщині [10, арк. 3]. І. Дьорка працював там кілька років. Постійні стеження за ним, переслідування далися взнаки. «Посвідка про смерть» інформує, що він помер 3 березня 1969 року, не доживши 54-річного віку два дні. Похований на цвинтарі в Перемишлянах. Він залишив достойних дітей — Левка і Любу, які пронесли світлу пам'ять про батька, зберігши також оці документи, з яких писалась біографія отця.

1. Акт хрещення і миропомазання Любові-Ярослави Дьорки. Стрий, 16.02.1953 р. [Рукопис] // Особистий архів Любові Дьорки (Гайової) у Перемишлянах. — 1 арк.
2. Дьорка І. Заявлення до Перемишлянського ЗАГС. 12.09.1949 г. (Рукопис) // Особистий архів Любові Дьорки (Гайової) у Перемишлянах. — 1 арк.
3. Дьорка І. Автобіографія (Рукопис) // Особистий архів Любові Дьорки (Гайової) у Перемишлянах. — 1 арк.
4. Інвентар церковний у Волосянці (Спис майна церковного) (Рукопис) // Церковний архів с. Волосянка. — 5 арк.
5. Лист о. І. Дьорки до дружини Марії від 6 січня 1960 р. (Рукопис) // Особистий архів Любові Дьорки (Гайової) у Перемишлянах. — 1 арк.
6. Народні оповідання з Волосянки / зап. В. Сокол (Рукопис) // Особистий архів В. Сокола. — 80 арк.
7. Посвідка про богословську освіту І. Дьорки. Дрогобич, 16 вересня 1950 // Особистий архів Любові Дьорки (Гайової) у Перемишлянах. — 1 арк.
8. Посвідка про смерть І. Дьорки // Особистий архів Любові Дьорки (Гайової) у Перемишлянах. — 1 арк.
9. Посвідка Церковної Ради про оплату ремонтних робіт 8 квітня 1959 р. (Рукопис) // Церковний архів с. Волосянки. — 1 арк.

10. Послужний список о. І. Дьорки. 9 грудня 1963 р. (Рукопис) // Особистий архів Любові Дьорки (Гайової) у Перемишлянах. — 4 арк.
11. Свідчення про одруження І. Дьорки 9 грудня 1950 р. (Рукопис) // Архів Любові Дьорки (Гайової) у Перемишлянах. — 2 арк.
12. Дем'ян Г. Повстанський мартиролог / Г. Дем'ян // Сколівщина. — Львів : Ін-т народознавства НАН України, 1996. — С. 302—725.

Vasyl Sokil

CHURCH ON THE EVE OF CLOSING:

Priest Ivan Diorka in Volosianka village

The article is about one of the most difficult periods in the priest I. Diorka's life. He was head of the church in Volosyanka village in Skole District almost nine years. He conscientiously tried to perform the duties for congregation not only in this village but in Khashchovania (where he lived) and in Yalynkuvate

villages as well. Meanwhile he experienced harassment by the authorities, was arrested and sentenced for corrective work in the quarry.

Keywords: parish, priest, «autobiography», «track record».

Vasyl Sokil

ЦЕРКОВЬ НАКАНУНЕ ЗАКРЫТИЯ:

о. Иван Дьорка в Волосянке

в статье речь идет об одном из сложнейших периодов в жизнедеятельности о. И. Дьорки, который почти девять лет был настоятелем церкви в Волосянке, что на Сколившине. Он пытался добросовестно исполнять свои парохильные обязанности не только в этом селе, но и в Хашчоване (где он проживал) и Ялынкватом. Однако претерпел притеснения со стороны власти, был арестован с приговором к исправительным работам в каменоломне.

Ключевые слова: парохия, священник, «автобиография», «послужной список».